

TRANSPORT XIZMATLARI AUDITNING METODOLOGIK ASOSLARI

X.U.Po'latov SamISI katta o'qituvchi
N.T.Cho'liyev SamISI magistrant

Annotatsiya: Maqolada transport xizmatlari auditning metodologik asoslarini takomillashtirish

Kalitli so'zlar: savdo xizmatlari, transport xizmatlari raqamli savdo, kur'erlik xizmatlari, ichki savdo, ta'lim sohasidagi xizmatlar, temir yo'li.

Аннотация: В статье описано совершенствование методологической базы аудита транспортных услуг.

Ключевые слова: торговые услуги, транспортные услуги, цифровая торговля, курьерские услуги, внутренняя торговля, образовательные услуги, железная дорога.

Abstract: The article describes the improvement of the methodological basis of the audit of transport services

Keywords: trade services, transport services, digital trade, courier services, domestic trade, educational services, railway.

Kishlik jamiyatida xizmat ko'rsatish sohasining o'рни va ahamiyati beqiyosdir. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, 2020 yilda jahon miqiyosida yaratilayotgan yalpi mahsulotda xizmatlar sohasining ulushi 65 foizni tashkil qilgan; dunyoning rivojlangan mamlakatlari sirasiga kiruvchi mamlakatlar YaIMda xizmatlar sohasining ulushi bundan ham yuqori, chunonchi AQShda 76,7 foiz, Shvesariyada 71,5 foiz, Buyuk Britaniyada 70,6 foiz, Niderlandiyada 70,3 foiz, Yaponiyada 68,8 foiz, ushbu rivojlangan mamlakatlarda xizmat ko'rsatish sohasiga jami mehnat bilan band xodimlarning 75-80 % to'g'ri keladi ¹.

Bizning respublikamizda ham xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish, uning yaratilayotgan YaIMdagi, ishlovchi xodimlar sonidagi ulushini oshirish ustuvor vazifadir. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra respublikamizda yaratilayotgan YaIMda xizmatlar sohasining ulushi 2014 yilda 36,1 %, 2015 yilda 35,9 %, 2016 yilda 35,8 %, 2017 yilda 33,7 %, 2018 yilda 31,6 %ni tashkil etgan².

2020 yilning 1 choragida respublikamizda ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmi 50,3 trln so'mga yetdi. Uning nominal hajmi 9 trln so'mga oshdi, 2020 yil 1 aprel holatiga ko'ra, xizmatlar sohasida faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlarning ulushi jami korxonalar sonida 65,7 foizni tashkil etdi³.

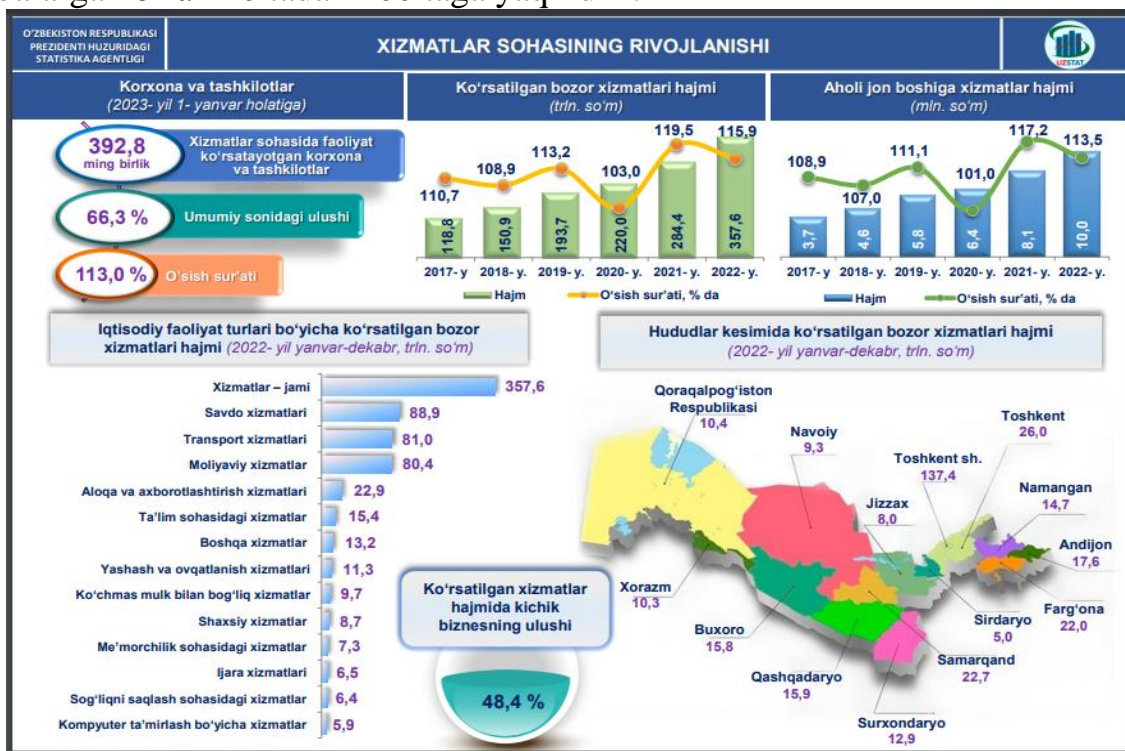
Xizmat ko'rsatish sohasi o'z ichiga juda ko'plab xizmat turlarini oladi, ularning soni borgan sari oshib bormoqda. Respublikamizda faqat davlat organlari

¹ <http://wdi.worldbank.org/table/4.2>

² Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитасининг маълумотлари

³ Stat. uz 17.04.2020.

tomonidan kursatilayotgan xizmatlar soni 650tadan 700 taga yaqin⁴, tadbirkorlik subyektlari tomonidan biznes turi sifatida olib borilayotgan xizmatlar soni turli manbalarga ko'ra 140 tadan 200 taga yaqindir⁵.

1-rasm. Xizmatlar sohasining 2022 yilgi infografikasi.

Xizmat ko'rsatish soxasining asosiy tarmoqlari bo'lib ta'lim, sog'liqni saqlash, **transport**, aloqa, telekommunikasiya, elektr ta'minoti, gaz ta'minoti, suv ta'minoti, savdo, umumiy ovqatlanirish, turizm, mehmonxona, agroservis, avtotexservis, bank, sug'urta, kommunal-maishiy, axborot, konsalting, audit, baholash, yuridik va boshqalar hisoblanadi. Sohaning ushbu tarmoqlari iqtisodiyotning o'ziga xos drayveri, ya'ni qon tomiri, zarur infratuzilmalari bo'lib hisoblanadi. Ularsiz iqtisodiyotni barqaror va uzluksiz rivojlantirib bo'lmaydi.

1-jadval

Transport turlari bo'yicha yo'lovchi tashish va yo'lovchi aylanmasi

Ko'rsatkichlar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tashilgan yo'lovchilar, mln.kishi	5 560,4	5 679,0	5 951,5	6 025,1	5 295,9	6 029,7	6 170,8	1 447,5
temir yo'li	20,5	21,1	22,1	22,9	6,2	7,9	9,0	2,5
avtomobil ¹	5 480,8	5 591,3	5 852,8	5 915,2	5 248,5	5 914,2	6 017,5	1 404,2
trolleybus	0,8	0,5	0,5	0,7	0,3	0,5	0,6	0,2

⁴ Stat. uz

⁵ Инновацион ва рақамли иқтисодиёт шароитида хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантириш муаммолари. / Халқаро илмий-амалий конференцияси материаллари (I-қисм). 2020 йил 21-22 февраль кунлари. Самарқанд, САМИСИ, 2020. – 85-87 бет.

tramvay	2,7	2,3	4,4	3,8	1,2	2,3	2,9	0,8
metropoliten	53,5	61,6	69,1	79,2	38,8	101,8	136,7	38,7
havo yo'li	2,1	2,2	2,6	3,2	0,9	3,0	4,1	1,1
Yo'lovchi aylanmasi, mlrd. yo'lovchi-km	126,0	130,0	135,3	140,1	118,3	137,0	144,7	33,9
temir yo'li	4,0	4,3	4,3	4,4	1,8	3,1	3,5	1,0
avtomobil ¹	114,9	117,7	121,6	124,1	113,2	127,9	129,2	29,6
trolleybus	0,02	0,01	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,004
tramvay	0,01	0,01	0,03	0,02	0,004	0,01	0,01	0,003
metropoliten	0,4	0,5	0,5	0,6	0,3	0,7	1,0	0,3
havo yo'li	6,7	7,5	8,8	11,0	3,0	5,3	10,9	3,0

2022-yilning yanvar-avgust oylari yakuniga ko'ra transport xizmatlari umumiy hajmida avtomobil transporti xizmatlarining ulushi 53,8 % ni tashkil etdi. Havo transporti orqali ko'rsatilgan yuk va yo'lovchilarni tashish bo'yicha xizmatlarning ulushi 13,8 %. O'z navbatida, transport xizmatlari umumiy hajmida temir yo'l transporti orqali ko'rsatilgan xizmatlar 11,6 % ga yetdi. Transport xizmatlarida quvur yo'li orqali ko'rsatilgan transport xizmatlarining hajmi 11,1 % ni tashkil etdi. Yordamchi transport faoliyati esa -9,7% ko'rsatkich qayd etildi

Transport korxonalarini hisob siyosatida boshqa turdagi korxonalar singari tanlab olingan buxgalteriya hisobi ob'ektlarini tan olish mezonlari, ular hisobini yuritishga asos bo'luvchi hujjatlar tizimi, ishchi schyotlar rejasi, boshlang'ich

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Urazov K.B. Po'latov M.E. Buxgalteriya hisobi darslik 2020 558 bet
2. Самарканд вилояти Статистика Бошқармаси маълумотлари
3. Тўлаходжаева М.М.Аудит, Т.: БАМА, 2014; Уразов К.Б. Бухгалтерия ҳисоби ва аудит. –Т. : Ўқитувчи, 2004
4. Уразов К.Б. Хизмат кўрсатиш ва сервис соҳаси корхоналарида бухгалтерия ҳисобининг долзарб муаммолари. //«Сервис» журнали. 2009. №1. -Б.107-114.;
5. <https://nrm.uz/>
6. <https://stat.uz/>